

— a Vezérre azonban ezek nem állanak. „A Vezér nem csak azzal a végtelenül fontos képességgel rendelkezik, amely meglátja a dolgokban a lényegét, hanem nagy mértékben az ösztönös és intuitív képességgel a merész, időbelileg helyes cselekvésre. A mi Vezérünk esetében öltött élő testet Plátó eme pompás kijelentése: „Az istenek ajándékának tartom azt az adományt, amely a sokban meglátja az egyet.“ Amint látható, a közösségi, a kollektivistá gondolat, amely állítólag a nemzetiszocializmus gondolatának alapját képezi igen hamar lelepleződik. Ezért azonban ne tekintsük ez „individualizmus elleni harcot“ oly komolytalanul, ahogy ezt a nemzetiszocializmus filozófusai veszik, hanem nézzük meg, hogy ez a tudomány, bölcsélet és kollektív szellem melletti vallomás mit jelent valójában. Az olyan jelszavak, mint „zsidó liberalizmus“ stb. már nem hatnak. Sőt a politikailag legelmaradottabb rétegek vágyódása tapasztalható a liberális éra után. Az értelmiségi rétegek ellen való harcában, — miután ezeknek a rétegeknek vele szemben csak egyetlen egy fegyvere van: a polgári individualizmus, — a nemzetiszocializmus a faji kollektivizmus eszméjét állítja. Uj ebben a gondolatban a kompromisszum. Nevezetesen: megkísérli benne a faji individualizmust valami univerzalizmussal egyesíteni. S végül is mit jelent ez az univerzalizmus, ez a közösség? Azt mondja Dietrich: „a közösség vérszerinti, faji és nemzeti“. A történelemből azonban kiderül, hogy pl. ez a közösség nem áll fönn egy Lessing vagy Fridericus Rex között, ellenére a vérszerinti rokonságnak. Kiderül, hogy egy Goethe a francia polgári forradalmi seregek vereségét szerencsétlenségnek tartotta a német nép számára, nem is beszélve arról, hogy Hitler és Kant között, akinek legvégső szava is a humanitás volt, a szakadék egyenesen áthidalhatatlan. Az a közösség, amire Dietrich gondol, nagyon szűk közösség, amelynek a német néphez semmi köze, jöllehet a német nép vére keveretlenebb, mint e vékony réteg hercegei és junkereié.

(Freiburg)

Bözödi Dénes

A NÉP BARATAI mindenütt ismét utrakeltek. Mint a bibliai három királyok mennek megváltó kisdédük, a „falú“ és a „nép“ felé. Hosszú kenderkóc a szakálluk, magas süvegeiken a megváltás önpingálta jegei, kezükben a hosszú utra vágott bot. Így járnak Európaszerte, az idő és a dolgok fagyában, a falukat s viszik a hirt az új feltámadásról. Ez az új feltámadás csupa boldogság szemükben a falu és a nép számára. Igérgető nagy kócszakálluk hólogat, a csodás jelek a süvegeken világítanak, ha nem is a falu és a nép, de legalább e kegyes barátok kísérete számára. S e kíséret — lélekben — követi őket mindenfele. Ez a kíséret nagy: egy történelmi osztály — a középosztály, mely mindenütt aggodalommal tekint a nép ez új barátai után, kik az ő sorsa biztosításáért idézgetik a falut. A középosztály — mint az Erdélyi Helikon januári faluszámának bevezető sorai írják — mindig „a faluhoz és „nép“-hez fordul“, „az Örökifjuhoz“. A falu sokkal öregebb, mint mi és sokkal fiatalabb. Régi-régi dolgokat őriz és mindig ő tartja készen a fiatal erőt, amely nem hervad le az eléje érkező regényes és döbbenetes akadályok előtt... Ha nem ő küldött a városba minket, hamar elveszítjük lelkünket, s csillogó felületekbe kapaszkodunk. Felszálló színes gömbjeink csak buborékok, ha nem az ő játékait játszuk. Csak akkor lehetünk igazán a Nagyvilágban, ha az ő követői vagyunk. Ha visszatérünk hozzá mint tévedt vándorok vagy tékozló fiúk, tudnunk kell mindig, hogy hazamegyünk. Ha fenn járunk a szépség és tudás csucsain, neki kell gyűjtenünk és elvinnünk hozzá távol világok bölcs üzeneteit. Ha utra való erónk összetör, vissza-

mehetünk hozzá, hogy megujtson és új utra inditson el.“ Bizony a kegyes barátok és kísérei számára a falu és a nép szeretete ilyen nagy, ilyen ájtatos és szép. Ezeket a sorokat olvasva az ember elámul és nem érti, hogy miért oly végtelen nagy mégis a távolság e hön szeretett nép s mondjuk szerelmes értelmiségi irodalma között. Az ilyesmin azonban nem szabad fennakadni. Tény az, hogy a szeretet nagy, olyan nagy, hogy hevében képtelen állításokra is képes. Képes stiláris révületében elfeledni a szakadékot, amely közte és szerelme tárgya közt ásit s gyanútlanul megy tovább — a szakadék szélén, abban a boldog hiszembén, hogy a széles, szabad mezőn jár igazságok tiszta körvonalaival a horizonton. Nagy divat ma ez a falu körül való járkálás. A kormányok — főleg az agrár színezetű országokban — már-már csak a falu népét akarják boldogítani s minden ígéretük, programjuk a falu érdekében szól. A kormányok ideológusai viszont szinte elvesznek a fülig való faluszerelmben. Hivatalosan és félhivatalosan írók és értelmiségiek egyre-másra csoportosulnak, irnak, anketeznek a faluról és a faluért. Az „őserő“ és a „tősgyökér“, a „népünk“ és „paraszt testvéreink“ szólama olyan sűrű a mi nyelvünkön is, mint a kötőszavaink. Vezető értelmiségiek nem irnak és nem adhatnak elő e fogalmak kaleidoszkopizálása nélkül. A korszak, amely az európai agrárországokban is valójában a prekapitalizmusnak az iparosodási szakaszba való benövése, illetve a legtöbb helyen már befejeződése a felszínen lázasan az „ősi“ agrárjellegét káprázza. Bizonyos vonatkozásoktól oly nagy a félelme, hogy kora lényeges természetét és problémáit a falu és a paraszti mithizálásával akarja elhazudni. A történelem adott és legfrissebb szakaszáról valójában nem akar tudomást venni, amikor a kertek és a malom alá, a faluba és mezőkre menekül s a községháza előtt ülő vasárnapi pipázgatók alaposságával szövi elmélkedéseit faluról, népről, megoldásokról. Mindig így történt amikor a városban és a falun egyként megoldhatatlanná halmozódtak az ellentétek. Mindig így történt, amikor a faluban kibírhatatlanul nőtt a feszültség. Ilyenkor megjelentek a nép barátai az uralkodó réteg követeként és elénekelték dicséreteiket a faluról és a népről. A történelem nagy altató óráiban mindig felcsendültek ezek az énekek s most ez a kántálás csak azért sűrűbb, mert a történelemnek egy egész korszaka készül végleg nyugalomra. Nagyon tanulságosak ezek a falu érdekében kelt énekek. Ragadjunk ki kettőt az Erdélyi Helikon falu-számából. Az egyik (tudós theológus írta) *Az élő falu* címen kifogást emel a társadalomtudományok módszerével folytatott falu-tanulmányozás ellen, s a maga theológiai spintizálásokon nőtt gondolkodásával különbséget tesz a „látható“ és az „élő falu“ között. E szerint u. i. a valóságos látható falu nem azonos az élő faluval, nyilván azért mert a látható falu konkrétum, ami a láthatóságok tudományaival megközelíthető, míg az élő falu valami olyan bölcséleti fogalom-képződmény, amin egy theológiai professzor úgy nyargalászhat, mint a theológia bármely más fogalmán. A látható falu ellen való ellenszenv persze még abból is táplálkozhat, hogy a látható faluról a láthatóságok tudományai, az u. n. társadalomtudományok nemcsak sötét, de konkrét képet is festenek s ezért helyesebb, ha a faluból is theológiai fogalmat faragunk, amelynek bő iszákjában azután elsülyeszthetők a láthatóságok. A falu ilyen bölcséleti ködképekké való pingálása korántsem csak a filozofáló kedély láthatárán jelentkeznek. A falu ily traumatikus víziókba való elfüstpölése nemcsak az idézett cikkiróra jellemző. Egy hanyatló kor tudományra és megismerésre való törekvésének a vonása ez az elmisztifikálás. Közös ebben cikkiró a kor összes „szellem-történet-szeivel“, akik a fogalmak kísértetjárásává teszik a történelmet s még a valóság nyersanyagát is elspiritualizálják. Nem változtat ezen, hogy a

módszerüket „lényeg“-ismeretre való törekvésnek nevezik. Sőt ép' ez a lényegismeretre való törekvés teszi bizonyossá megismerésük célját — az elleplezést, s ebből a szempontból célravezetőbb az *általános* falu-ismeret, mint pl. a konkrét erdélyi falué vagy akár csak az *az* erdélyi falué is. Hogy azután a megismerés ily módszerével karöltve jár a nyílt regresszív következtetés, az természetes. A bölcelet jégféhér fényei közt járó theológus részéről természetes pl., hogy apokaliptikus vonásokkal ecseteli a mai falunak a civilizáció forratagába való belekerülését. Hogy a technika és a civilizáció révén világszerte megindult az u. n. ősi mezőgazdasági s a modern ipari lét- és életformák közt részint a kiegyenlítődés, másrészt a falu debarbarizálódásának a folyamata, efölött egy theológus valóban csak kétségbeeshet. Persze a civilizációt nem meri egyenesen kipurancsolni a faluból, viszont megállit mindent, amit eddig a falu felé vittek s így anélkül, hogy valami pozitívet ajánlana a falu számára, a falut szinte kiszigeteli az összefüggések rendszeréből, határozottan leszögezve ezáltal, hogy a falu régi feudális, sőt patriarchális jellegét többre becsüli a történelem járásának a falura vonatkozó mai tételezésénél. Az Erdélyi Helikon falu-számának egy másik tanulmánya ugyancsak arra a téves módszerre hívja fel a figyelmet, amivel a nép új barátjai élnek. Már a cím világosan utal az összefüggések támpontjainak helytelen elosztására. *Mit jelent nekem a falu?* — kérdi a cím s a tanulmánnyal együtt világosan utal arra a viszonyra, amelyben a nép ez új barátjai a roppant horderejű kérdést nézik. A súlypont a szemlélő alanyra, módszerre, sajátos látási vesszőparipájára s nem a lényegre, a falura kerül. Különös biologizmus ez, amelyben a falu a tanulmányíró számára első sorban „életegység“. Ismét valami általános fogalom tehát, amelyben természetesen nincsenek ellentétek, **azaz** a valóság nyelvére fordítva a falu olyan egység, amelyben pl. a nagygazda és a faluszéli rongyos között mindenben a legteljesebb a harmónia. Készséggel elismerjük, hogy a tanulmányírónak igaza volna abban, ha azt állitaná, hogy ő maga „életegység“, amelyben a szervezet egésze nincs ellentétben (pl. az élettelvessző folyamatában) semmiféle részével. Az ilyenféle életegység azonban még kirándulók előtt is kétségbevonhatatlanul hiányzik a faluból, lévén a falu nem biológiai szervezet, hanem társadalmi-történeti képződmény a mindenkor gazdasági szerkezet mozgásában, minek következtében benne az ellentétek szükségszerűek. A biológista-perszonifikáló módszer különben a tanulmány egy másik megállapításán is világosan feltűnik. Azt állítja tanulmányíró, hogy a faluban döntő fontosságú a „személyes elem“. S bár e „személyes elem“ értelmezése meglehetősen semmitmondó, az utalása világos. Utal arra, hogy szerző a patriarchális-feudális munka- és életformák csodálója, s így végül ő is az „ősi“ falu konzerválása mellett tesz hitet, amikor a nép ez új barátaira oly jellemző módon a faluismeret elemeit elabsztrahálja. Az erdélyi falu ismeretéhez az Erdélyi Helikon falu-száma sem visz közelebb, mint ahogy az Erdélyi Helikon köré csoportosuló írók egyike sem tett eddig bizonyosságot regényében vagy más írásában az erdélyi falu tényleges ismeretéről.

Gaál Gábor

A SHELBYVILLE-I ESET újból aktuálissá teszi a lincskérdését. Az Északamerikai Egyesült Államok a földkerekség legfejlettebb tőkés állama. Liberális-demokrata mintaállamként él a világ köztudatában. Ebben a birodalomban él egy hatóságok által túrt u. n. „népszokás“: a lincselés, melynek lényege, hogy joggal vagy jogtalanul bűncselekménnyel gyanúsított személyeket embercsoportok elhurcolnak és válogatott kínzásokkal megölnék. Ilyen alkalmakkor a katonaság vagy a rendőrség mindig „gyengé“-nek és „tehetetlen“-nek bizonyul. Soha sem olvastuk, hogy